

Anna Bińczyk*

Akcesja Polski do Unii Europejskiej a eurosieroctwo

Słowa kluczowe: eurosieroctwo, rodzice, migracja

Streszczenie: Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej Polacy uzyskali możliwość legalnego zatrudnienia w krajach członkowskich. Migracja zarobkowa Polaków, zwłaszcza trwająca powyżej kilku miesięcy, wiąże się z problemem pozostawienia dzieci przez rodzica/rodziców. Czas rozłąki powoduje różne negatywne skutki. Niezaspokojenie potrzeby miłości, bliskości czy bezpieczeństwa przejawia się u dzieci m.in. buntem, problemami szkolnymi, uzależnieniem od alkoholu czy narkotyków. Obecnie problem eurosieroctwa jest coraz bardziej dostrzegany przez szkoły oraz przez psychologów, którzy zdają sobie sprawę z konieczności podejmowania działań wspierających rozwój dzieci euromigrantów.

Poland's accession to the European Union and Euro-orphanhood

Key words: Euro-orphanhood, parents, migration

Summary: With Poland's accession to the European Union, Poles were given the possibility of legal employment in the Member States. Their labour migration, especially that lasting more than a few months, is connected to the problem of leaving their children back in Poland. The separation brings various adverse effects. Unsatisfied needs of love, intimacy and safety are manifested in children by, among others, rebellion, school problems, alcoholism or drug addiction. Currently, the problem of Euro-orphans is increasingly acknowledged by schools and psychologists, who are aware of the need to seek measures to support the upbringing and personal development of the Euro-migrants' children.

* Absolwentka Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach

Migracje zagraniczne Polaków po przystąpieniu Polski do UE

Migracje zagraniczne Polaków mają bardzo długą tradycję. Powszechnie znane są chociażby migracje polityczne, sięgające XVIII w., i migracje „za chlebem”, zapoczątkowane w XIX w., a trwające do współczesności. Szczególnego charakteru ten drugi rodzaj migracji nabral jednak z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej¹.

W 2004 r. nastąpiło rozszerzenie Unii Europejskiej o nowe państwa członkowskie. Wydarzeniu temu towarzyszyła gorąca debata na temat otwarcia rynków pracy „starych” państw członkowskich. Z dniem 1 maja 2004 r. do ludności Unii Europejskiej miało dołączyć ok. 75 mln osób. Świadomość różnicy w poziomie życia oraz zarobkach wywołała w niektórych krajach obawy przed falą imigrantów². W związku z nieugiętym stanowiskiem części „starych” państw członkowskich UE, Polska zgodziła się na okres przejściowy dotyczący swobody przepływu pracowników, w ramach formuły 2+3+2. Przez dwa lata od daty akcesji „stare” państwa członkowskie miały możliwość utrzymania ograniczeń w zatrudnianiu obywateli polskich. Przed upływem tego okresu miały obowiązek poinformować Komisję o zamiarze kontynuowania tych ograniczeń. Po upływie 5 lat od przystąpienia Polski do UE tylko te „stare” państwa członkowskie, które uzasadniły istnienie poważnych zakłóceń na rynku pracy bądź groźbę powstania takich zakłóceń, mogły przedłużyć stosowanie ograniczeń o dalsze dwa lata³.

W momencie przystąpienia Polski do UE jedynie Szwecja, Irlandia i Wielka Brytania zdecydowały się na pełną liberalizację dostępu do swoich rynków pracy. Pozostałe państwa członkowskie skorzystały z możliwości zachowania ograniczonego dostępu. Pozytywny wpływ migracji na gospodarkę oraz rynek pracy sprawił jednak, że kolejne kraje przekonały się do zmiany polityki w tym zakresie. Po dwóch latach, w maju 2006 r., ograniczenia zniosły Finlandia, Hiszpania, Portugalia i Grecja. Włochy zrobiły to w czerwcu 2006 r. Rok później do krajów tych dołączyły Holandia oraz Luksemburg. Francja podjęła decyzję o częściowym otwarciu swego rynku pracy m.in. dla obywateli Polski od 1 maja 2006 r. Stworzono listę zawodów, w których łatwiej otrzymać pozwolenie na pracę, ponieważ nie ma wymogu poszukiwania kandydata na lokalnym rynku pracy. Lista obejmowała branże: budowlaną, gastronomiczną, handlową, hotelarską, mechaniczną, turystyczną, a także rolniczą⁴.

Belgia, podobnie jak Niemcy oraz Austria, wprowadziła okres przejściowy w dostępie do swojego rynku pracy dla krajów, które 1 maja 2004 r. przystąpiły do Unii Europejskiej,

¹ G. Miłkowska, G. Kulesa, *Wpływ emigracji zarobkowej rodziców na funkcjonowanie dzieci w rodzinie i w szkole*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2009, nr 9, s. 3.

² J. Frelak, J. Wiśniewski, *Rynek pracy i migracje*, [w:] *Cztery lata członkostwa Polski w UE. Bilans kosztów i korzyści społeczno-gospodarczych*, red. J. Wiśniewski, R. Hykawy, M. Jatzak, Warszawa 2008, s. 36.

³ J. Barcz, E. Kawecka-Wyrzykowska, K. Michałowska-Gorywoda, *Integracja europejska*, Warszawa 2007, s. 418.

⁴ J. Frelak, J. Wiśniewski, op. cit., s. 37.

jednak od 1 maja 2009 r. obywatele Unii Europejskiej mogą legalnie pracować w Belgii w każdym zawodzie⁵.

W 2007 r. głównym kierunkiem migracji obywateli polskich były Wyspy Brytyjskie. Według Systemu Rejestracji Pracowników – Worker Registration Scheme – obowiązującego pracowników z nowych państw członkowskich rozpoczynających pracę w Wielkiej Brytanii, w okresie od 1 maja 2004 r. do 31 czerwca 2007 r. Polacy złożyli 430 tys. wniosków. Tymczasem Home Office – Brytyjskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – oszacowało, jeszcze przed 2004 r., że należy się spodziewać napływu od 5 do 13 tys. osób rocznie. Wpływ na tak dużą liczbę rejestracji Polaków miał zapewne fakt, że wcześniej wielu z nich pracowało tam nielegalnie, zaś rozszerzenie Unii Europejskiej stworzyło możliwość legalizacji zatrudnienia⁶.

Ze względu na stosunek liczby zagranicznych pracowników do liczby ludności, największą liczbę pracowników krajów UE-8 przyjęła Irlandia. Zgodnie z danymi Centralnego Urzędu Statystycznego w Irlandii w 2006 r. zarejestrowało się 90 tys. Polaków, zaś w drugiej połowie 2007 r. – 60 tys. Polaków. Według rejestrów ważnych kart pobytu bądź zaświadczeń o nadaniu numeru identyfikacyjnego obywatelowi Europejskiego Obszaru Gospodarczego pod koniec września 2007 r. w Hiszpanii mieszkało ponad 65 tys. Polaków. Zgodnie z danymi holenderskiego Centralnego Biura Statystyki do czerwca 2001 r. w Holandii było zarejestrowanych 70 tys. obywateli Polski, Bułgarii oraz Rumunii⁷.

W 2008 r. GUS przedstawił ocenę skali migracji z Polski w 2007 r. Zgodnie z wynikami do końca 2007 r. czasowo poza granicami Polski przebywało około 2270 tys. mieszkańców Polski. Ok. 82% tej grupy, czyli ok. 1860 tys. osób, przebywało w krajach członkowskich UE. Dane te wskazały na nieomal dwukrotny wzrost liczby migrantów w stosunku do liczby sprzed akcesji. W kolejnym roku zaobserwowano niewielki spadek liczby Polaków przebywających czasowo za granicą. W 2011 r. przeprowadzono Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. Wyniki wykazały, że w końcu marca 2011 r. za granicą przebywało powyżej 3 miesięcy 2017 tys. osób zameldowanych w Polsce na stałe. Z tej grupy ponad 1560 tys. osób przebywało tam 12 miesięcy i dłużej⁸.

Od 1 maja 2011 r., czyli siódmej rocznicy przystąpienia Polski do UE, Niemcy, Austria i Szwajcaria ostatecznie otworzyły rynki pracy dla Polaków. Z danych firmy Work Service wynika, że po otwarciu niemieckiego rynku pracy tylko ponad 45 tys. Polaków wyjecha-

⁵ M. Golińska, *Otwarcie belgijskiego rynku pracy*, <<http://praca.wieszjak.pl/praca-za-granica/211089,Otwarcie-belgijskiego-ryнку-pracy.html>>, (data dostępu: 27.03.2011).

⁶ J. Frelak, J. Wiśniewski, op. cit., s. 38.

⁷ Ibidem.

⁸ *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2011*, oprac. Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, <http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LU_infor_o_rozm_i_kierunk_emigra_z_polski_w_latach_2004_2011.pdf>, (data dostępu: 06.04.2013).

ło do pracy w Niemczech. To o połowę mniej niż prognozowało Ministerstwo Pracy⁹. Należy jednak zauważyć, że na stan migracji po 1 maja 2011 r. mógł mieć wpływ kryzys ekonomiczny krajów UE. Wobec wielu Polaków w oczekiwaniu na poprawę sytuacji mogło wstrzymać decyzję o wyjeździe.

Analiza pojęcia „eurosieroctwo”

Eurosieroctwo jest pojęciem, które pojawiło się stosunkowo niedawno. Samo zjawisko zaś nie jest nowe, choć obecnie zatacza coraz większe kręgi i zmienia swój obraz. Według Ministerstwa Edukacji Narodowej współczesne eurosieroctwo to pewna okoliczność związana z emigracją zarobkową obojga rodziców (sieroctwo biparentalne) powodujące niekorzystne przeobrażenia w funkcjonowaniu rodziny, szczególnie w wypełnianiu przez nią podstawowych funkcji wobec jej małoletnich członków, którzy czują się jak sieroty po opuszczeniu przez najbliższych. Dodatkowo przerwaniu ulega rodzinny proces socjalizacyjny i zachwiana zostaje transmisja pokoleniowo-kulturowa¹⁰.

Według Stanisława Kozaka mianem eurosieroctwa określa się „fakt nieposiadania przez kogoś (niepełnoletniego) obojga rodziców lub jednego rodzica, którzy opuścili kraj za pracą”. Zjawisko to zaliczane jest do jednej z poddziedzin „sieroctwa społecznego”¹¹.

Sławomir Trusz i Magdalena Kwiecień stwierdzają, że „eurosieroctwo to sytuacja, w której rodzic/rodzice lub opiekun/opiekunowie w wyniku czasowej lub stałej migracji do innego kraju europejskiego nie chcą lub nie mogą pełnić funkcji rodzicielskiej, a ich nieletnie dziecko pozostaje pod opieką krewnych, osób trzecich lub wyspecjalizowanej placówki opieki całkowitej, np. domu dziecka”¹².

Inną definicję przedstawił Bartłomiej Walczak. Według niego jest to „sytuacja, w której emigracja zarobkowa obojga rodziców powoduje zaburzenia podstawowych funkcji rodziny, takich jak: zapewnienie ciągłości procesu socjalizacji, wsparcia emocjonalnego wychowanka i transmisji kulturowej [...]”¹³.

⁹ *Co miesiąc ponad 4,5 tys. Polaków wyjeżdża do Niemiec*, <http://wyborcza.biz/Firma/1,101618,11563392,Co_miesiac_ponad_4_5_tys_Polakow_wyjezdza_do_Niemiec.html>, (data dostępu: 06.04.2013).

¹⁰ G. Rura, „Kukułcze dzieci” – *problemy emigracyjnego sieroctwa*, „Problemy Opiekunów-Wychowawców” 2009, nr 9, s. 17.

¹¹ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Warszawa 2010, s. 113.

¹² S. Trusz, M. Kwiecień, *Spółczesne sieroctwo*, Warszawa 2012, s. 40.

¹³ B. Walczak, *Migracje poakcesyjne z perspektywy ucznia. Wstępna diagnoza społecznych i pedagogicznych skutków „euro-migracji” rodziców i opiekunów*, <<http://www.brpd.gov.pl/eurosieroctwo/Pedagogium.pdf>>, (data dostępu: 11.09.2013).

Konsekwencje wyjazdów rodziców

Wyjazdy zarobkowe Polaków za granicę mają zarówno planowane, pozytywne skutki, jak i te nieplanowane, negatywne. Wśród pierwszych można wymienić: kupno mieszkania, samochodu, spłatę kredytów, podniesienie standardu życia rodziny, finansowe zabezpieczenie startu życiowego dzieci, zwiększenie możliwości ich edukacji, pozyskanie środków na własną działalność gospodarczą bądź inwestycje. Korzyścią jest także zdobycie umiejętności językowych, poznanie tradycji, kultury czy historii kraju, do którego się wyjechało. Niestety wyjazdy zarobkowe rodziców przynoszą także wiele strat. Zaliczyć można do nich: osamotnienie dzieci, rozpad więzi rodzinnych, konflikty, kryzys małżeństwa, bardzo często prowadzący do jego rozpadu, brak udziału jednego bądź obojga rodziców w wychowaniu dzieci, trudności wychowawcze sprawiane przez dzieci, brak stabilizacji rytmu życia rodziny, brak optymalnej opieki podczas wyjazdu obojga rodziców¹⁴.

*Efektom fali emigracyjnej jest osamotnienie dziesiątek tysięcy dzieci, które nie są uwzględniane w planach rodziców i zostają w kraju*¹⁵. Osamotnione dziecko tęskni, jest uzależnione od innych, z którymi jednak nie potrafi budować prawidłowych relacji, co w konsekwencji prowadzi do unikania kontaktów interpersonalnych i zwiększania się poczucia osamotnienia. To sytuacyjno-losowe zjawisko, które wynika z zewnętrznego kontekstu, z izolowania od najbliższych, choć odczuwane jest subiektywnie, zawsze pozostawia głęboką ranę w psychice dziecka¹⁶.

„Dzieci, których rodzice pracują za granicą, bardzo mocno przeżywają sytuację, w której się znalazły. Czują się przede wszystkim odrzucone [...]. Rodzicom wydaje się, że pozostawienie dzieci pod opieką odpowiedzialnych dorosłych, którzy dbają o zapewnienie odpowiednich warunków bytowych, to wystarczające działanie. Nie są świadomi następstw, które mogą pojawić się w przypadku odczuwania przez dziecko stanu odrzucenia”¹⁷.

„Następstwem odrzucenia są agresywne i nieagresywne problemy z zachowaniem w okresie przedszkolnym, szkolnym i adolescencji. Pojawiają się zachowania wrogie i wycofane z interakcji społecznych w średnim dzieciństwie, które są predyktorami antyspołecznego zachowania w adolescencji, a odrzucenie przez rodziców może mieć wartość prognostyczną dla przyszłych ekstremalnych form przestępczości. Obserwując następstwa odrzucenia w środowisku rodzinnym dostrzega się zaburzenia zarówno typu internalizacyjnego, jak również eksternalizacyjnego. Zachowanie internalizacyjne, określane jako nadmiernie kontrolowane, charakteryzuje się ogólnie wycofaniem,

¹⁴ G. Miłkowska, A. Kulesa, op. cit., s. 3.

¹⁵ E. Winnicka, *Eurosieroty*, <<http://archiwum.polityka.pl/art/eurosieroty,358923.html>>, (data dostępu: 11.09.2013).

¹⁶ G. Rura, op. cit., s. 17.

¹⁷ A. Fidelus, *Gdy rodzice emigrują...*, „Nowa Szkoła” 2008, nr 6, s. 38–39.

biernością i symptomami charakterystycznymi dla zachowań depresyjnych (są to m.in. nieśmiałość, obojętność, smutek, wycofanie się, nerwowość, płaczliwość, strach, bojaźliwość itp.). W sytuacji występowania u dzieci zaburzeń typu eksternalizacyjnego rodzice być może je zauważą. Inaczej jest w przypadku zaburzeń internalizacyjnych. W sytuacji występowania tego typu zaburzeń rodzice najczęściej nie są świadomi występujących problemów, z jakimi boryka się dziecko. W tych przypadkach często dochodzi do zachowań autodestrukcyjnych typu samookaleczenia bądź samobójstwa¹⁸.

Bezpieczeństwo jest stanem niezagrożenia, spokoju¹⁹. Istnieje wyraźny związek pomiędzy bezpieczeństwem jednostki a jej prawidłowym rozwojem. Do potrzeb bezpieczeństwa należą m.in. potrzeby pewności, oparcia, stabilności, opieki, wolności od lęku, strachu i chaosu, silnego opiekuna²⁰. Pragnienia odczuwane przez jednostkę mogą „pełnić funkcję niemal wyłącznych organizatorów zachowania, rekrutujących do swej służby wszystkie umiejętności organizmu. Wtedy możemy opisać cały organizm jako mechanizm poszukujący bezpieczeństwa”²¹. Wszystko staje się mniej ważne od bezpieczeństwa. Potrzeby bezpieczeństwa u dzieci, które są pozostawione przez rodziców, zwykle nie zostają zaspokojone. Dzieci ciągle odczuwają lęk przed nową sytuacją. Objawami lęku mogą być zachowania agresywne, zaś u innych także silna nieśmiałość, bierność czy trudności w nauce. Konsekwencją lęku mogą być również pojedyncze symptomy, jak chociażby bóle brzucha, głowy, bezsenność, wymioty. W przypadku odczuwania permanentnego zagrożenia pojawiają się u dzieci dwa przeciwne typy zachowań. Pierwszy dotyczy wyłączenia się z życia publicznego. Jest to zwykle zamknięcie emocjonalne, unikanie kontaktów. Marginalizacja oraz wycofanie występuje u dzieci z zaburzeniami typu internalizacyjnego. Drugi typ – zachowania destruktywne – polega na podejmowaniu irracjonalnych akcji, którym zwykle towarzyszy eskalacja agresji. Takie zachowania przejawiają osoby charakteryzujące się zaburzeniami typu eksternalizacyjnego²².

Nawet czasowy oraz niezbyt długi brak rodziców pozostawia spustoszenie w wielu obszarach życia dziecka i jego rodziny, które jest tym bardziej dotkliwie, im młodsze jest dziecko. Szczególnie odnosi się to do aspektu wychowawczego. Zmiana dotychczasowego trybu oraz stylu życia skutkuje rozluźnieniem, zmianą podziału obowiązków w rodzinie. Przykładowo dziadkowie nie potrafią już tak skutecznie wychowywać jak rodzice, nie mają takiego posłuchu oraz autorytetu. W konsekwencji dziecko staje się nieposłuszne, nawiązuje niewłaściwe relacje, wchodzi w konflikt z prawem²³. „Pozbawione miłości, uznania ze strony bliskich, zaczyna szukać zaspokojenia tych potrzeb gdzie indziej. Takim

¹⁸ Ibidem, s. 39.

¹⁹ *Mały Słownik Języka Polskiego*, red. E. Sobol, Warszawa 1994, s. 44.

²⁰ A. Fidelus, op. cit., s. 39.

²¹ A. Maslow, *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2006, s. 66.

²² A. Fidelus, op. cit., s. 39–40.

²³ G. Rura, op. cit., s. 19.

miejszem stają się gangi, a także ulica. Wpadają w uzależnienia, stają się łatwą zdobyczą sekt itp. W ten sposób płacą za brak odpowiedzialności ze strony rodziców²⁴.

Ucieczka na ulicę często jest sposobem na zapomnienie trudnych sytuacji bądź też alternatywą dla braku kontaktów z najbliższymi. Dzieci, które uciekają z domu, chcą w ten sposób zwrócić na siebie uwagę rodziców, zasygnalizować swój lęk, samotność. Liczą na to, że przez swoje zachowanie spowodują powrót rodzica do domu²⁵.

Kolejnymi problemami pojawiającymi się po emigracji rodziców są problemy szkolne, coraz gorsze wyniki w nauce, wagarowanie. Pogarsza się również drastycznie sytuacja socjalno-bytowa eurosieroty, gdyż emigrujący w celach zarobkowych rodzice niejednokrotnie zapominają, byłożyć czasowym opiekunom na pozostawione w kraju dzieci. Jednocześnie brak uregulowań prawnych nad małoletnim zakłóca prawidłowe funkcjonowanie opuszczonego przez rodziców dziecka. Wszystko to prowadzi do spuszczenia sfery emocjonalnej, wolicjonalnej, a także somatycznej, bowiem brak poczucia bezpieczeństwa, wzmożone napięcie emocjonalne oraz tęsknota negatywnie odbijają się na zdrowiu fizycznym i psychicznym nieletniej eurosieroty, która w skrajnych sytuacjach traci sens życia i targa się na własne życie. Młodsze dzieci żyją natomiast jeszcze obiecankami o nowym domu czy zabawkach²⁶.

Działania wspierające

Problemem jest również pozostawienie dziecka przez rodziców, którzy wyjechali do pracy za granicą, bez ustanowienia opieki faktycznej. Taka sytuacja stanowi zagrożenie dla dziecka. Daje to podstawę do zawiadomienia sądu opiekuńczego, zgodnie z art. 572 kodeksu postępowania cywilnego, zaś obowiązek zawiadomienia dotyczy każdego, kto zna zdarzenie bądź sytuację godzącą w dobro dziecka, a w szczególności: opiekuna faktycznego, organów policji, organów samorządu, placówek oświatowych, opiekunów społecznych – art. 572 § 2 k.p.c. Sąd opiekuńczy może w takiej sytuacji, zgodnie z art. 109, 110 oraz 111 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wszcząć postępowanie o zawieszenie, ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej. Sytuacja wyjazdu rodziców, którzy faktycznie nie sprawują pieczy nad dzieckiem, stanowi przemijającą przeszkodę w wykonywaniu władzy rodzicielskiej. Zgodnie z art. 110 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego sąd opiekuńczy może orzec zawieszenie władzy rodzicielskiej oraz uregulować sytuację prawną dziecka²⁷.

Wyjeżdżający za granicę rodzice mogą podjąć decyzję o zawarciu umowy o patronat nad zostawionym w Polsce dzieckiem. Chodzi o zapewnienie bieżącej opieki, a także

²⁴ S. Kozak, *Sieroctwo społeczne*, Warszawa 1996, s. 51.

²⁵ A. Fidelus, op. cit., s. 41.

²⁶ G. Rura, op. cit., s. 19.

²⁷ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa...*, op. cit., s. 156.

reprezentacji prawnej, np. przy decyzjach dotyczących leczenia, w sądach. Na początku 2011 r. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego MS przyjęła podstawowe założenia zmian prawa rodzinnego: „w razie czasowej przeszkody w wykonywaniu pieczy nad dzieckiem rodzice (rodzic) będą mogli powierzyć ją w umowie pisemnej patronowi. W miarę możliwości krewnemu. Jeżeli dziecko ma 13 lat, będzie potrzebna także jego zgoda. Umowa powinna określać miejsce pobytu dziecka, sposób dostarczania środków utrzymania i wychowania oraz zasady informowania rodziców o sprawach dziecka. W ważniejszych sprawach majątkowych patron powinien uzyskać ich zgodę”²⁸.

Bardzo ważne jest zrozumienie dziecięcych tęsknot, chwiejności nastrojów, braku skupienia i uwagi, gdyż może to pomóc młodemu człowiekowi w radzeniu sobie z trudną dla niego sytuacją rozłąki. Bardzo istotne jest również dyscyplinowanie, życzliwe egzekwowanie, pomoc w realizacji zadań, zapewnienie opieki w czasie wolnym. Te zadania powinien wziąć na siebie wychowawca klasy. Warunkiem tego jednak staje się opracowanie wspólnie z rodzicami programu działań, ustalenie oczekiwań oraz zadań. Najważniejsi w tej działalności są sami rodzice. To właśnie ich obowiązkiem jest powiadomienie szkoły o zmianach zachodzących w rodzinie, systematyczne omawianie z wychowawcą zmian zachodzących w zachowaniu dziecka, dzielenie się obawami oraz sukcesami. Osoba wychowawcy musi być partnerem dla rodziców, ale nie może ich wyręczać. W związku z tym zarówno w interesie rodziny, jak i dziecka jest systematyczne kontaktowanie się rodziców ze szkołą, uprzedzanie negatywnych wydarzeń poprzez współuczestniczenie w procesie jego edukacji. Bardzo pomocne działania w kompensowaniu rozłąki eurosierotom mogą nieść także instytucje pozaszkolne np. świetlice socjoterapeutyczne. Wiele pozytywnych oddziaływań znaleźć można również w działalności Kościoła²⁹.

Analiza konsekwencji migracji rodzinnej powinna inicjować podjęcie różnorodnych działań profilaktycznych. Z pewnością należą do nich: wzmocnienie akcji informacyjnej, opracowanie broszur informacyjnych o tych problemach, jak również nagłośnienie ich w mediach³⁰.

Rodzice, którzy emigrują w celach zarobkowych – paradoksalnie – porzucają dom i dzieci, aby pomóc rodzinie, poprawić jej sytuację materialną. Pojawia się zatem moralne pytanie – co będzie lepsze dla dziecka: sfrustrowana rodzina, w której rodzice są bezrobotni, czy rodzina, w której rodzice podejmują decyzję o wyjeździe za chlebem, by zapewnić dzieciom lepszy byt³¹.

²⁸ M. Domagalski, *Eurosieroty potrzebują patronów w kraju*, <<http://www.rp.pl/artykul/622572.html>>, (data dostępu: 04.05.2011).

²⁹ G. Miłkowska, A. Kulesa, op. cit., s. 14–15.

³⁰ A. Fidelus, op. cit., s. 42–43.

³¹ *Fundacja Prawo Europejskie o eurosieroctwie*, oprac. PAP, <<http://www.naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,91561,fundacja-prawo-europejskie-o-eurosieroctwie.html>>, (data dostępu: 05.05.2011).

Zakończenie

Akcesja Polski do Unii Europejskiej umożliwiła Polakom legalne zatrudnienie w krajach członkowskich. Wobec tego wielu z nich podjęło decyzję o wyjeździe. Niestety pociągnęło to za sobą wiele negatywnych skutków, szczególnie dla ich dzieci, nierzadko pozostawionych w kraju.

Problem eurosieroctwa jest coraz bardziej dostrzegany i dyskutowany. W 2011 r. Polska podczas prezydencji w UE omawiała ten temat na wielu debatach i konferencjach. Mimo coraz większej świadomości tego problemu, brak jest jednak ciągle skutecznego systemu wsparcia, który koncentrowałby się nie tylko na pozostawionych dzieciach, ale i całych rodzinach. Należy również pamiętać, że nie wszyscy rodzice podejmują decyzję o wyjeździe z myślą o poprawie swojej sytuacji materialnej. Dla wielu z nich wyjazd jest warunkiem zdobycia jakiegokolwiek zatrudnienia i utrzymania rodziny. Rozwiązania społeczne i gospodarcze mające na celu zmniejszenie poziomu bezrobocia i zapewniające znalezienie w kraju godnej pracy zapewne umożliwiłyby wielu dzieciom wzrastanie w pełnej rodzinie.

Literatura

- Barcz J., Kawecka-Wyrzykowska E., Michałowska-Gorywoda K., *Integracja europejska*, Warszawa 2007.
- Co miesiąc ponad 4,5 tys. Polaków wyjeżdża do Niemiec, <http://wyborcza.biz/Firma/1,101618,11563392,Co_miesiac_ponad_4_5_tys__Polakow_wyjezdza_do_Niemiec.html>, (data dostępu: 06.04.2013).
- Domagalski M., *Eurosieroty potrzebują patronów w kraju*, <<http://www.rp.pl/artysta/622572.html>>, (data dostępu: 04.05.2011).
- Fidelus A., *Gdy rodzice emigrują...*, „Nowa Szkoła” 2008, nr 6, s. 37–43.
- Frelak J., Wiśniewski J., *Rynek pracy i migracje*, [w:] *Cztery lata członkostwa Polski w UE. Bilans kosztów i korzyści społeczno-gospodarczych*, red. J. Wiśniewski, R. Hykawy, M. Jatczak, Warszawa 2008, s. 36–38.
- Golińska M., *Otwarcie belgijskiego rynku pracy*, <<http://praca.wieszjak.pl/praca-za-granica/211089,Otwarcie-belgijskiego-ryнку-pracy.html>>, (data dostępu: 27.03.2011).
- Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2011*, oprac. Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, <http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LU_infor_o_rozm_i_kierunk_emigra_z_polski_w_latach_2004_2011.pdf>, (data dostępu: 06.04.2013).
- Kozak S., *Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Warszawa 2010.
- Kozak S., *Sieroctwo społeczne*, Warszawa 1996.
- Masłow A., *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2006.
- Miłkowska G., Kulesa G., *Wpływ emigracji zarobkowej rodziców na funkcjonowanie dzieci w rodzinie i w szkole*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2009, nr 9, s. 3–15.
- Rura G., „Kukulcze dzieci” – *problemy emigracyjnego sieroctwa*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2009, nr 9, s. 15–20.

Mały Słownik Języka Polskiego, red. Sobol E., Warszawa 1994.

Trusz S., Kwiecień M., *Spoleczne piętno eurosieroctwa*, Warszawa 2012.

Walczak B., *Migracje poakcesyjne z perspektywy ucznia. Wstępna diagnoza społecznych i pedagogicznych skutków „euro-migracji” rodziców i opiekunów*, <<http://www.brpd.gov.pl/eurosieroctwo/Pedagogium.pdf>>, (data dostępu: 11.09.2013).

Winnicka E., *Eurosieroty*, <http://archiwum.polityka.pl/art/eurosieroty,358923.html>, (data dostępu: 11.09.2013).